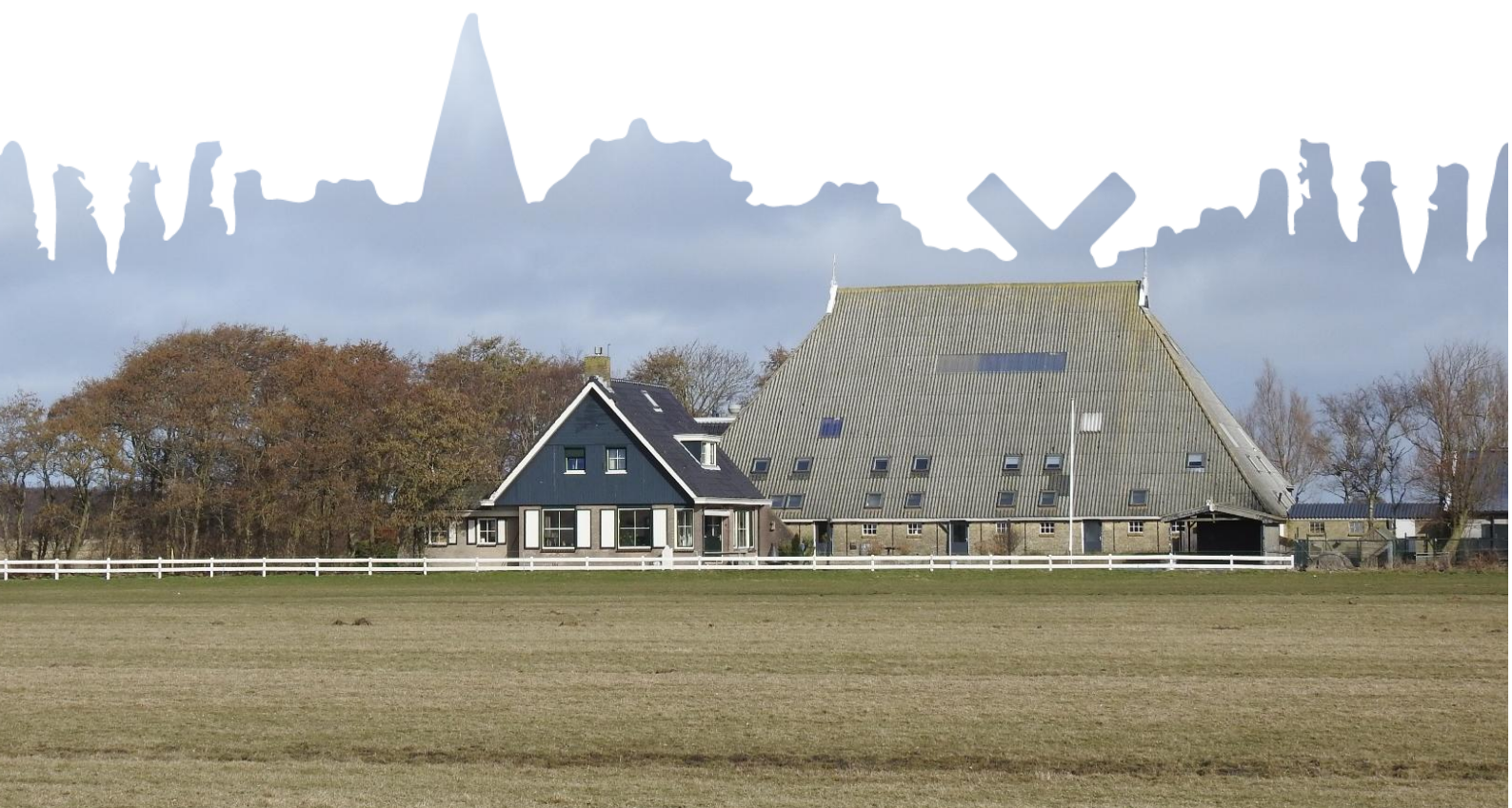

Erfbepplantingsplan 'De Oorsprong'

September 2025

Colofon

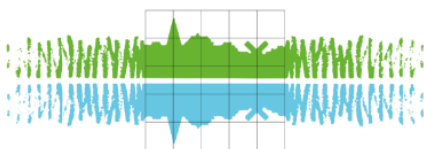
Landschapsbeheer Friesland

Commissieweg 15

9244 GB Beetsterzwaag

0512 – 38 38 00

www.landschapsbeheerfriesland.nl

Landschapsbeheer Friesland

In samenwerking met:

Louis Bolk Instituut

Kosterijland 3-5

3981 AJ Bunnik

0343 – 52 38 60

www.louisbolk.nl

Vivara Pro

Overloonseweg 11c

5821 EE Vierlingsbeek

0478 – 51 79 45

www.vivarapro.nl

In opdracht van:

Provinsje Fryslân

Tweebaksmarkt 52

8911 KZ Leeuwarden

058 – 29 25 925

www.fryslan.frl

Voorliggende rapportage is tot stand gekomen en gefinancierd in het kader van het LIFE IP All4Biodiversity programma.

Samen Natuurlijk!
Landbouw en natuur verdienen beter
www.all4biodiversity.nl [@All4biodiversity](https://twitter.com/All4biodiversity)

Status: V2 (definitief)

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	1
2. HUIDIGE SITUATIE	2
3. ONTWERP	3
3.1. NOORDZIJDE ERF	3
3.1.1. HERSTEL SINGEL (1A)	3
3.1.2. FRUITBOOM (1B)	3
3.1.3. SINGEL (1C)	3
3.2. WESTZIJDE ERF	3
3.2.1. HERSTEL SINGEL (2)	3
3.3. OOSTZIJDE ERF	4
3.3.1. ELZENSINGEL (3)	4
3.4. MIDDEN ERF	4
3.4.1. KLEINFRUIT (5)	4
3.5. OOST VAN HET ERF	5
3.5.1. VOEDERHAAG	5
4. BEPLANTINGSLIJST	6
5. ERFONTWERP	8

1. Inleiding

Het project

In het kader van het LIFE project All4Biodiversity heeft provincie Fryslân de wens geuit voor het opstellen van erfontwerpen bij agrarische bedrijven op Schiermonnikoog. Een erf wordt vaak als 'stepping-stone' gezien binnen een ecologisch netwerk. Veel inheemse soorten gebruiken de erven als leefgebied en om van het ene gebied naar het andere gebied te kunnen migreren. Dit betreft o.a. soorten met een beperkte mobiliteit (zoals de egel). Groene elementen op het erf zijn niet alleen zeer waardevol voor het versterken en het behoud van allerlei kenmerkende plant- en diersoorten (goed voor de biodiversiteit), maar zorgen bovendien voor een aantrekkelijk landschap om in te recreëren en te wonen. Bebouwing wordt op deze manier beter in het landschap ingepast.

Achtergrond en doelstelling

Ons landschap is mede ontstaan door menselijk handelen. Door een combinatie van bodem, hydrologie en inrichting door de mens, is een rijk en gevarieerd landschap ontstaan. Ieder landschap heeft zijn eigen karakteristieken, met bijbehorende landschapstypen en ook de flora en fauna die daarbij horen, oftewel de biodiversiteit. Door ons gebruik van het landschap, 'slijt' het landschap op veel plekken, waarmee belangrijke onderdelen uit het landschap verdwijnen.

Het landschap van Schiermonnikoog wordt grotendeels gekenmerkt door de het Nationaal Park Schiermonnikoog, dat in beheer is bij Natuurmonumenten in samenwerking met Rijkswaterstaat. Veruit het grootste gedeelte van het eiland is een dynamisch landschap. De wind en de zee (de getijden) hebben het eiland gevormd; de duinen, het wad, de kwelders en de bossen. In de Banckspolder heeft de mens het landschap meer naar haar hand gezet. Hier wordt het bedijkingenlandschap teruggevonden, in combinatie met het ruilverkavelingslandschap.

De boerenerven in de Banckspolder zijn karakteristiek voor het eiland en zijn van veraf goed in het landschap zichtbaar. Boerenerven zijn voor een aanzienlijk deel groen aangekleed, door middel van windsingels, hagen, (fruit)bomen, laanbomen et cetera. Deze groene onderdelen verfraaien het erf, zorgen voor beschutting, zorgen voor een mooie inpassing van het erf in het landschap én bieden leefruimte aan een verscheidenheid aan vogels, insecten en kleine zoogdieren. De bomen en struiken zorgen voor voedsel, beschutting en bieden nestgelegenheid op en rond het erf. De erven zijn in het open polderlandschap van Schiermonnikoog een onmisbare schakel voor deze soorten om zich door het gebied te bewegen. De erven liggen in een belangrijk weidevogelgebied dat wordt gekenmerkt door open graslandpercelen met greppels.

Doel van het project is om de biodiversiteit op kansrijke locaties op Schiermonnikoog te vergroten. Dit door middel van het terugbrengen van beplanting die typerend is voor boerenerven en waarbij de aanwezige bebouwing beter in het landschap wordt ingepast. Het ontwerp houdt dan ook rekening met de aanwezige gebiedswaarden die de basis dienen voor de inrichting van het erf. Daarbij wordt uitgegaan van inheemse en streekeigen beplanting.

2. Huidige situatie

Het erf van 'De Oorsprong' is één van de drie boerenerven langs de Heereweg. Op het erf is er sprake van een klassieke indeling: de voorzijde van het erf is gericht op de Heereweg. Het bedrijfsgedeelte is aan de achterzijde gesitueerd, waarbij de zichtlijnen en de activiteiten op de polder zijn gericht. Een deel van het erf is omsloten door dichte windsingels. Dit geldt met name voor het kampeerterrein aan de oostkant van het perceel en de westkant ter hoogte van de stal. Het noordelijke deel heeft een meer open karakter.

Ondanks de klassieke indeling van het erf met een duidelijke voor- en achterkant, is het woongedeelte met name ook gericht op het westen. Vanaf de Veerweg, die enkele honderden meters ten westen van de boerderij langs loopt, valt de boerderij daarom direct op. Het ontbreken van beplanting ter hoogte van het woonhuis zorgt voor een open uitstraling.

Zoals te zien op het schilderij in de afbeelding rechts, dat hangt in één van de vakantiewoningen van "De Oorsprong" is te zien dat ook in het verleden de westkant van het erf open is geweest. De noordkant, langs de Heereweg, is daarentegen altijd meer begroeid geweest.

'De Oorsprong' op een schilderij, hangend in één van de vakantiewoningen.

3. Ontwerp

3.1. Noordzijde erf

3.1.1. Herstel singel (1a)

Rondom het kampeerterrein is een windsingel gesitueerd. Deze windsingel zorgt voor beschutting. Er is ondergroei aanwezig van onder meer kamperfoelie. Door de aanplant van meer struiken en boomvormers wordt de singel robuuster. Dit zorgt voor meer beschutting voor mens en dier.

- Beplanting tussen de bestaande beplanting in.
- Soorten: zie beplantingslijst.
- Aantal: 50 stuks.
- Het genoemde aantal is ruim. Het eventuele overschot kan worden gebruikt voor tussenplant tussen de andere singel op het erf (noord- en westzijde erf).

3.1.2. Fruitboom (1b)

Op het woonerf, naast het pad, wordt een hoogstamfruitboom aangeplant. Deze zorgt voor een verfraaiing van het voorerf en biedt voedsel voor insecten, vogels en mensen.

- Soort: handappel.

3.1.3. Singel (1c)

Ten westen van het erf is recentelijk een kleine parkeerplaats aangelegd. Om deze in te passen bij het erf, wordt ten westen hiervan een singel aangelegd.

- Soorten: zie beplantingslijst.
- Aanplant van alleen struikvormers, zodat de oorspronkelijke singel de beeldbepalende blijft.
- Aanplant in een enkele rij, twee stuks per meter in verschoven plantverband.
- Lengte:

3.2. Westzijde erf

3.2.1. Herstel singel (2)

De singel aan de westkant van het erf is helaas slecht aangeslagen. Daarom zorgt deze niet voor de beschutting waarvoor de singel is bedoeld. De bestaande beplanting dient verwijderd te worden. Vervolgens wordt een nieuwe singel aangelegd, bestaande uit zwarte els en zachte berk, aangevuld met diverse struikvormers. Zodoende wordt een nieuwe windsingel gecreëerd.

- Aanplant in een enkele rij, twee stuks per meter.
- Soorten: zie beplantingslijst.
- Lengte: 52 meter.

Het gedeelte van de singel dat niet goed aanslaat.

3.3. Oostzijde erf

3.3.1. Elzensingel (3)

Langs de oostzijde van het erf ontbreekt de beplanting. Met name het bedrijfsgedeelte is goed zichtbaar. Door de aanplant van een elzensingel wordt dit zicht beperkt en wordt meer beschutting gecreëerd. Door meerdere rijen aan te planten ontstaat een robuuste singel waardoor deze veel meerwaarde als broed- en schuilgelegenheid van kleine (zang)vogels.

- Aanplant in drie rijen, in iedere rij één stuk per meter.
- Soorten: zwarte els in de middelste rij, aangevuld met diverse struikvormers (zie beplantingslijst) in de rijen ernaast.
- Lengte: 68 meter.

3.3.2. Ligusterhaag (4)

Langs de oprit van het erf aan de oostzijde, zorgt de aanplant van een ligusterhaag voor meer beschutting, evenals aan de westzijde van het pad.

- Aanplant in een enkele rij, vijf stuks per meter.
- Soorten: wilde liguster (80%), veldesdoorn (10%), hondsroos (10%). Door diverse soorten toe te passen, is de haag extra aantrekkelijk voor onder meer insecten.
- Lengte: 60 meter.
- Beheer de haag als knipheg door deze één à twee keer per jaar te snoeien. Op deze manier blijft de heg laag.

De aanplant van een ligusterhaag aan de oostkant van het pad sluit aan met de bestaande heg aan de andere zijde.

3.4. Midden erf

3.4.1. Kleinfruit (5)

Door enkele stuks kleinfruit te planten op de aangegeven locatie, wordt de grasstrook verfraaid. De vruchten kunnen door mensen worden gegeten.

- Aanplant in een enkele rij, twee meter onderlinge plantafstand.
- Aantal: vijf stuks.

De grasstrook langs de bedrijfsgebouwen leent zich perfect voor de aanplant van enkele stuks kleinfruit.

3.5. Oost van het erf

3.5.1. Voederhaag

In het verlengde van de oostelijke singel rondom het kampeerterrein, wordt een voederhaag aangeplant. Door de haag niet te ver richting het zuiden te laten doorlopen, vormt dit geen bedreiging voor de openheid van de polder.

Een voederhaag bestaat uit verschillende soorten inheemse struiken met ieder een bepaalde medicinale werking. Door het eten van de struiken krijgt het vee bepaalde stoffen binnen die ziektes kunnen voorkomen/genezen. In onderstaande tabel worden de soorten weergegeven die in de voederhaag geplant worden en wat de medicinale werking per soort is.

Naast de medicinale werking zijn deze soorten ook ecologisch waardevol. Wilgensoorten zijn bijvoorbeeld ecologisch zeer waardevol vanwege de vele insecten die zich voeden met nectar en stuifmeel in de bloeiende katjes. Doordat deze vroeg bloeien, zijn de struiken een goede voedingsbron voor wilde bijen en hommels die na de overwintering moeten aansterken. Eenstijlige meidoorn en sleedoorn bieden naast voedsel aan insecten ook voedsel, nestmogelijkheid en veiligheid aan vogels. De bottels van de hondsroos worden graag gegeten door soorten vogels waaronder een aantal trekvogels, die eilanden zoals Schiermonnikoog in het najaar gebruiken als tussenstop op hun trektocht. De veldesdoorn is een zeer goede drachtplant voor bijen vanwege het aanbieden van nectar en pollen. De bessen van de Gelderse roos worden gegeten door vogels, de bloemen worden graag bezocht door zweefvliegen.

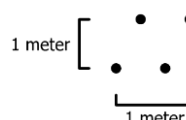
Soort	Wetenschappelijke naam	Percentage	Medicinale werking
Veldesdoorn	<i>Acer campestre</i>	15%	Desinfecterend, tegen pijnlijke lever en vergiftigingen (beten/steken)
Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	20%	Bloedsomloop verbeterend, tegen hoge bloeddruk
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	5%	Tegen maagklachten, verstopping, wormen, blaasontsteking
Hondsroos	<i>Rosa canina</i>	15%	Antioxidant, ontstekingsremmend
Geoorde wilg	<i>Salix aurita</i>	15%	Koortsverlagend, pijnstillend
Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>	15%	Koortsverlagend, pijnstillend
Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	15%	Krampstillend

Het is belangrijk om het vee eerst kennis te laten maken met het eten van de struiken, bijvoorbeeld door eerst een uur bij de struiken te mogen en dit tijdsduur op te bouwen. Te veel van bepaalde soorten kan giftig zijn, in het begin is het vee hier nog niet mee bekend. Na een poosje krijgt het vee zelf door hoeveel ze van welke soort kunnen eten. Het vee zal dan ook gericht van bepaalde soorten eten als ze ergens last van hebben.

De soorten worden in groepsverband aangeplant om concurrentie tussen soorten te voorkomen, dat betekent 6 of 7 stuks van één soort bij elkaar. De ene soort groeit sneller dan de andere soort en door het planten in groepsverband wordt verdringing van soorten voorkomen.

Het is belangrijk om de struiken te beschermen met een raster, als het vee door de struiken kan lopen is er een grote kans dat de voederhaag vertrapt wordt. De eerste drie jaar kan het vee nog niet eten van de struiken, de struiken moeten eerst voldoende gegroeid zijn anders worden ze waarschijnlijk teveel beschadigd. Zet bijvoorbeeld het raster eerst 3 meter vanaf de voederhaag en als de struiken voldoende gegroeid zijn, volstaat 1 meter zodat het vee over het raster heen en/of overhangende takken kan aanvreten. Het raster wordt niet geleverd vanuit het project.

- Lengte: 60 meter.
- Aanplant in een dubbele rij in verschoven plantverband, totaal vier stuks per meter (zie afbeelding hiernaast).

4. Beplantingslijst

BOOMVORMERS				
Nr.	Soort (Nederlandse naam)	Wetenschappelijke naam	Aantal (st.)	Maat
1a.	Herstel singel		50	Bosplantsoen
	Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	7	
	Gelderse roos	Viburnum opulus	7	
	Gewone vlier	Sambucus nigra	7	
	Sleedoorn	Prunus spinosa	7	
	Wilde kamperfoelie	Lonicera periclymenum	7	
	Zwarte els	Alnus glutinosa	15	
1b.	Fruitboom**		1	Hoogstam maat 10-12
	Handappel		1	
1c	Singel		46	Bosplantsoen
	Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	6	
	Egelantier	Rosa rubiginosa	5	
	Gelderse roos	Viburnum opulus	5	
	Gewone vlier	Sambucus nigra	5	
	Kruipwilg	Salix repens	5	
	Sleedoorn	Prunus spinosa	5	
	Wilde kamperfoelie	Lonicera periclymenum	5	
	Wilde liguster	Ligustrum vulgare	5	
	Wilde lijsterbes	Sorbus aucuparia	5	
2.	Herstel singel		105	Bosplantsoen
	Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	5	
	Gelderse roos	Viburnum opulus	5	
	Gewone vlier	Sambucus nigra	5	
	Sleedoorn	Prunus spinosa	5	
	Wilde kamperfoelie	Lonicera periclymenum	5	
	Zachte berk	Betula pubescens	40	
	Zwarte els	Alnus glutinosa	40	

3.	Elzensingel		204	Bosplantsoen
	Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	16	
	Egelantier	<i>Rosa rubiginosa</i>	15	
	Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	15	
	Gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>	15	
	Kruipwilg	<i>Salix repens</i>	15	
	Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	15	
	Wilde kamperfoelie	<i>Lonicera periclymenum</i>	15	
	Wilde liguster*	<i>Ligustrum vulgare</i>	15	
	Wilde lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>	15	
	Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i>	68	
4.	Ligusterhaag		300	Bosplantsoen
	Hondsroos	<i>Rosa canina</i>	30	
	Veldesdoorn	<i>Acer campestre</i>	30	
	Wilde liguster*	<i>Ligustrum vulgare</i>	240	
5.	Kleinfruit		5	Bosplantsoen
	Aalbes	<i>Ribes rubrum</i>	3	
	Zwarte bes	<i>Ribes nigrum</i>	2	
6.	Voederhaag		240	Bosplantsoen
	Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	48	
	Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	36	
	Geoorde wilg	<i>Salix aurita</i>	36	
	Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>	36	
	Hondsroos	<i>Rosa canina</i>	36	
	Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	12	
	Veldesdoorn	<i>Acer campestre</i>	36	
	MATERIALEN			
	Type		Aantal (st.)	
	Boompalen		2	

*Deze soort kan voor vee giftig zijn. Gebruik takken of snoeiafval van deze soort niet als voer. De soort wordt niet toegepast in voederhagen of plaatsen waar het vee direct kan knabbelen van de struiken.

**eetbaar.

5. Erfontwerp

